

De meest gevreesde nazi van Nederland: de Hollander Henk Feldmeijer

Bron: Dagblad van het Noorden 9 juni 2012

Als voorman van de Nederlandse SS was Henk Feldmeijer medeverantwoordelijk voor tientallen moorden. Hoe kon het zo ver komen met deze gesjeesde wis- en natuurkundestudent maar later ultra radicale NSB'er uit Assen?

Henk Feldmeijer

Eind 1944 is de oorlog zo goed als beslist. De Geallieerden hebben Italië, Frankrijk en België al in handen. Vanuit het oosten heeft het Rode Leger de Wehrmacht ver teruggedrongen op eigen gebied. Veel NSB'ers slaan uit lijfsbehoud op de vlucht. Zo niet Henk Feldmeijer. Terwijl het zuiden van het land al bevrijd is, stelt hij nog snel een bataljon samen. In de Betuwe wil hij de opmars van de Geallieerden tot staan brengen. "Het was bij Feldmeijer alles of niets. Hij vond dat hij tot zijn laatste snik moest vechten", zegt Bas Kromhout, die een boek over hem schreef.

De rol van Feldmeijer in de [NSB](#) (Nationaal Socialistische Beweging) in Nederland is tot nu toe altijd wat onderbelicht gebleven. Alle aandacht ging uit naar leider [Anton Mussert](#) en diens rivaal [Meinoud Rost van Tonningen](#). Ook verschenen er biografieën over radiopropagandist [Max Blokzijl](#) en plaatsvervangend leider [Cornelis van Geelkerken](#).

Feldmeijer werd daarin wel ten tonele gevoerd, maar nooit ten voeten uit. In zijn promotieonderzoek, dat hij verrichte aan het Biografie Instituut aan de RuG onder begeleiding van Hans Renders, toont Kromhout aan dat hij veel meer macht had dan menigeen tot nu toe dacht. In zijn boek 'De voorman' beschouwt hij hem na Mussert als de belangrijkste NSB'er en een van de meest radicale nazi's van Nederland.

Kromhout kreeg Feldmeijer in het vizier via zijn zoon Ekke, toen hij tien jaar geleden bezig was met 'Fout geboren', een boek over kinderen van foute

ouders. Ekke Feldmeijer leidde na de oorlog volgens Kromhout een nogal avontuurlijk, 'rommelig' hippieleven. In Tilburg maakte hij naam als actievoerder en muzikant in de plaatselijke jazzscene. Een kleurrijk persoon over wie na zijn dood in 2004 zelfs een in memoriam verscheen in het Brabants Dagblad.

Zelf vertelde Ekke aan Kromhout dat hij nooit last had gehad van het naziverleden van zijn vader. "Maar als buitenstaander kon je niet anders concluderen dan dat Ekke zijn levenslang voor hem op de vlucht is geweest", zegt Kromhout.

Ook in ander opzicht is Ekke van onschatbare waarde geweest voor het promotieonderzoek van Kromhout. Zoals veel ouders hield Feldmeijer een groeiboek bij van zijn enige kind, dat hij kreeg met zijn vrouw Ybel Sikkes uit Sneek. Dat boek - door Feldmeijer bijgehouden van 1938 tot 1944 - was niet meer in bezit van Ekke, maar bleek nog wel te bestaan.

Tijdens zijn studie werd het honderd pagina's tellende geschrift toevallig op Marktplaats aangeboden. Kromhout kon een kopie bemachtigen. Hij omschrijft de vondst als een 'grote sensatie'. Het groeiboek bevat triviale feitjes als Ekke's eerste tandjes en de cadeautjes die hij kreeg van opa en oma uit Haren [...]. Kromhout: "Maar het is ook een politiek boek, waarin Feldmeijer het nationaal-socialisme uitvent als een wijze les voor zijn zoon. Het is een curieus document, omdat hij de politiek zo diep liet doordringen in zijn privéleven. Feldmeijer was 24 uur per dag nationaal-socialist."

De hamvraag is: hoe wordt iemand in het burgerlijke Nederland nationaal-socialist? Waarom omarmde Feldmeijer zo fervent het nazistische gedachtegoed, terwijl zijn meeste generatiegenoten dat verafschuwden? Het komt volgens Kromhout door een samenspel van factoren.

Allereerst had het te maken met zijn afkomst. Van vaderskant kwam de in 1910 in Assen geboren Feldmeijer uit een soldatengeslacht. Van oorsprong was het zelfs afkomstig uit Duitsland - in het oorlogsjaar 1915 werd de familienaam veelzeggend genoeg terug veranderd van Veldmeijer naar het meer Duits klinkende Feldmeijer.

Discipline, ijver en vaderlandsliefde stonden thuis hoog in het vaandel. Door de economische crisis van de jaren dertig was er veel maatschappelijke onrust. Het onkerkelijke gezin, dat tot de lage middenklasse behoorde, voelde zich ingeklemd tussen activistische communisten en socialisten aan de linkerkant, en de in hun ogen lakse liberale elite ter rechterzijde. Zelf waren ze politiek dakloos.

Persoonlijk speelt mee dat Feldmeijer een zeer talentvol kind was, dat uitblonk op school en in sport [...]. Hij werd door zijn ouders bewonderd en had een hoog zelfbeeld. Als een van de weinigen uit zijn klasse kreeg hij een beurs om

te studeren aan de universiteit. In 1928 schreef hij zich als 17-jarige in voor wis- en natuurkunde. Juist vanwege zijn lage afkomst vond hij moeilijk aansluiting bij zijn jaargenoten. Vlak voor het kandidaatsexamen hield hij het voor gezien.

Tussendoor was hij ook nog een jaar in dienst geweest. Daar is de vonk overgeslagen. Kromhout: "Feldmeijer zocht een doel in zijn leven. Hij had

Henk Feldmeijer, links

een romantische inborst en wilde graag een heroïsche rol spelen. Toen hij nog op de universiteit zat, toonde hij al belangstelling voor het spiritisme, dat ver verwijderd is van een exacte studie. En dan - eigenlijk bij toeval - ontmoette hij een legerofficier die hem inwijdt in de beginselen van het nationaal-socialisme.

Daar bleek hij zeer ontvankelijk voor. Hij schreef: 'Dát had mijn hele hart.'" Feldmeijer was er vroeg bij. Hij had 'stamboeknummer 479'. De NSB was pas een jaar eerder opgericht door Mussert en Van Geelkerken. Die eerste jaren groeide de beweging snel. In 1935 had de NSB al 47.000 leden [..].

Grootste succes boekte de partij dat jaar bij de verkiezingen voor de Provinciale Staten, met landelijk 7,9 procent van de stemmen. Feldmeijer was van meet af aan een fanatiek lid. Een hoge partijfunctionaris omschreef hem als iemand die zich 'in het nationaal-socialisme had vastgebeten'. Hij ontwikkelde zich tot een talentvol spreker. Eerst in achterafzaaltjes in

Stadskanaal, Assen, Zoutkamp en Leeuwarden. Later beklom hij ook in andere delen van het land het spreekgestoelte om de menigte op te hitsen.

In 1934 bracht hij voor het eerst een bezoek aan Duitsland, wat zijn geloof in het nationaal-socialisme verder aanwakkerde. Geleidelijk aan wist hij op te klimmen in de pikorde van de NSB. De student-agitator was ook zijdelings betrokken bij een mislukte coupepoging binnen de partij tegen Mussert.

Hij werd op het matje geroepen op het hoofdkwartier van de NSB in Utrecht. Hij moest Mussert excuses aanbieden en trouw beloven. Een vernederende ervaring, maar ongewild had hij daarmee wel zijn naam gevestigd. Vanaf dat moment begon zijn 'opmars door de partij-instituten'. Ondertussen werd hij steeds radicaler.

Tijdens een toespraak in 1939 schandvlekte hij de joden als een 'veelkoppig monster' en een 'parasiterende schimmel'. Dat bleef niet onopgemerkt bij de regering. Vlak voor de Duitse invasie in mei 1940 werd hij daarom in Zuid-Holland geïnterneerd en bij de inval meegevoerd naar Calais. Toen hij terugkwam ontving de Duitse bezetter hem met open armen.

Arthur Seyss-Inquart bood hem meteen aan de Nederlandse tak van de Schutzstaffel (SS) op te richten, die organisatorisch een onderdeel van de NSB moest worden. De SS kwam voort uit de lijfwacht van Hitler. Onder leiding van Himmler groeide dit elitekorps van de nazi's in de jaren dertig uit tot een paramilitaire organisatie, die joden en andere minderheden terroriseerde en in concentratiekampen uitroeide.

Feldmeijer als Untersturmführer aan het front

De Waffen-SS streed mee aan het front. In Nederland had de SS tot taak eerst de NSB en daarna het land te nazificeren. Voor de militaire scholing van de SS'ers trok Feldmeijer de Drentse journalist en voormalig legerofficier Johan Meijer aan. Als sportleider liet hij Henk van Groningen uit de stad overkomen.

Ook zijn twee Groningse jeugdvrienden Jan Wolffram en Jan Jansonious kregen belangrijke posten. Maar de Nederlandse SS werd niet de geoliede terreurorganisatie die Feldmeijer ervan had verwacht. Het bleef met niet meer dan ongeveer 4000 leden bescheiden van omvang [..].

Nederlandse SS-ers

De SS'ers moesten meedoen met het Duitse leger. De echt nationaal-socialist moest 'de vuurdoop van het front ondergaan', schrijft Kromhout. Feldmeijer kon niet achterblijven. Als Untersturmführer ging hij met de Waffen-SS op veldtocht naar de Balkan en later naar Rusland.

In eigen land, waar ze belast waren met het opsporen van ondergedoken joden, waren de zwarthemden de gebeten hond. Zelfs Mussert moest er weinig van hebben, want het was een partij binnen zijn eigen partij [..]. De conflictueuze relatie tussen Mussert en Feldmeijer, tussen de NSB en de SS, loopt als een rode draad door het boek van Kromhout.

Feldmeijer had hem weliswaar trouw beloofd, maar was veel radicaler dan Mussert. De NSB-leider was gehecht aan de Nederlandse soevereiniteit. Hij voorzag na de overwinning van Duitsland de oprichting van een Germaanse statenbond, waarvan Nederland het liefst samen met Vlaanderen als 'Dietsland' deel zou uitmaken.

Feldmeijer wilde dat Nederland zijn onafhankelijkheid opgaf en zou opgaan in het GrootGermaanse Rijk. Het verschil tussen beide zienswijzen kwam illustratief tot uiting in de groeten: NSB'ers zeiden 'Hou Zee', SS'ers 'Sieg Heil' of 'Heil Hitler'. Uiteindelijk bleef Feldmeijer in zijn conflicten met Mussert en Rost van Tonningen overeind dankzij invloedrijke nazi-Duitsers als Himmler en diens rabiante vertegenwoordiger in Nederland Hanns Albin Rauter.

Het was in intieme kring bekend dat Feldmeijer, die van anderen kadaverdiscipline eiste, het zelf niet zo nauw nam met de regels. Hij dronk

veel, ging vreemd met andere vrouwen en stak in beslaggenomen geld en goederen in eigen zak [..]. Hij leefde er goed van in zijn Wassenaars woning. Maar de Duitse nazi's hielden hem de hand boven het hoofd.

Hij woonde aan de, verborgen, niet aan de weg gelegen, Schouwweg 27 in Wassenaar

Hoe gewelddadig Feldmeijer was bleek in 1943, toen de strijd tussen het ondergrondse verzet en de Duitse bezetter grimmiger werd. Na drie aanslagen in Zuidoost Drenthe op SS'ers, besloot Rauter dat hun dood gewroken moest worden met vergeldingsaanslagen. Onder de codenaam [Aktion Silbertanne](#) brachten de moordcommando's, die onder leiding stonden van Feldmeijer, 45 burgers om het leven.

Feldmeijer ging onverdroten voort. Voordat hij zijn eigen bataljon oprichtte, volgde hij in januari 1945 in Berlijn nog een verkorte officiersopleiding. Het Bataillon-Feldmeijer was gelegerd in Ruinen en telde 140 soldaten. Daags voor vertrek bracht hij Ybel en Ekke uit een vluchtelingenkamp voor NSB'ers op de Lüneburgerheide nog naar de Emmastraat in Groningen, waar hij een woning had gevorderd. Met Jansonius reed hij vervolgens naar het Zuiden.

Vlak voorbij Raalte werd de auto van Feldmeijer bij een luchtoffensief van de Geallieerden beschoten. De SS'er overleed. Kromhout: "Het was een onverhoedse dood, maar wel een soldatendood. Hij stief niet in het heetst van de strijd oog in oog met de vijand, maar zelf had hij het wel eervol gevonden."

Uiteindelijk kreeg hij ook nog een heroïsche [staatsbegrafenis in nazi-stijl](#), in Paleis het Loo bij Apeldoorn. De voltallige top van de NSB was erbij aanwezig, inclusief leider Mussert en Rost van Tonningen. Nadien werden de stoffelijke resten verplaatst naar [Esserveld](#) in Haren.

Kromhout: "Feldmeijer was in tegenstelling tot veel andere NSB'er geen opportunist, maar een idealist. Hij geloofde oprecht in het nationaalsocialisme en aanbad Hitler als een Messias. Tegelijk had hij geen enkel mededogen en respect voor het individuele leven. Daarmee is hij een van de grootste slagers van de bezettingstijd."

Boek 'De voorman - Henk Feldmeijer en de Nederlandse SS' van Bas Kromhout is uitgegeven door Atlas Contact. Prijs: 39,95 euro (584 blz.)